

آبونه شرائطی : هر بر ایچون
سنه لکی (۴۰۰) آلتی ایلمی
(۲۲۵) ممالک اجنبیه ایچون
سنه لکی (۴۵۰) آلتی ایلمی
(۲۵۰) غروشدور.

نسخه سی ۷۰۵ غروشدور .
سنه لکی ۵۲ عدددر .

اداره خانه : باب عالی جاده سنده
رشید افندی خاندنه

اخطارات

آبونه بدلی پشیندر .

مسلكه موافق آثار مع المنونیه
قبول اولنور . درج ایدلهین
یازیلر احاده اولنماز .

والله یهدی من یشاء الی صراط مستقیم

باش محرر
محمد طاکف

صاحب و مدیر
اشرف ادیب

اتبعون اهدکم سبیل الرشاد

تذکره

۱۳۳۰

آدره من تبدیلنده ایریجه
غروش کوندرملیدر .

مکتوبلرک امضاری واضح
واوقوناقلی اولسی و آبونه
صره نومروسنی محتوی
بولونمسی لازمدر

ممالک اجنبیه ایچون آبونه
اولانلرک آدرسلیرنک
فرانسزجه یازلمسی رجا اولنور .

پاره کوندردلیکی زمان نهیه
داثر اولدیغی بیلدیرلمسی
رجا اولنور

وقتا که مسلمانانک عددی چوغالدى . احوال روحیه لری ده ده کیشدی .

اساساً عددی چوغالان هر جماعتده کبر و غرور نمایان اولور . هر کس ایشلری بر برلرینه یوکلهمکه باشلار . بناءً علیه عنملره و هن طاری اولور، دشمن استخفاف ایدیلیر، بوسورتله شجاعت و جسارت آزالیر، دشمنانک حائر اولدقلری فاقیت عددیه قارشى کلمک امکانی متسلب اولور . بونک تاریخی مثاللری پک چوقدر . قرآن کریم (حنین) وقعه سندن بحث ایدرکن مسلمانانک چوققلریله اوکوندکلری حلاله هیچ برشیه موفق اولدقلرینی ، دنیا نیک یوزلرینه دارالدیفنی ونهایت قاجدقلرینی بیان ایدر . بوحادثه چوققلنگ ناصل کبر و غروری موجب اولدیفنی ، بونک ده عنمی ضعفه دوچار ایتدیکنی و بالنتیجه بوبوک اردولرک هزیمته دوچار اولدیفنی کوستریبور .

جماعتلرک چوغالماسی بونتیجه لره مؤدی اولونجه حکمت الهیه برنجی حکمک تخفیفی اقتضا ایتش و بناءً علیه ایکنجی آیت کریمه کوندرلمشدر . ایکنجی آیتک برنجی آتی نسخ ایتهمسی پک وجیه در . ایتی ، لفظیله ، اسلوبیله ، عقل و واقعیه مطابقیله دلالت ایتدیکی معاندن باشقه معنایه حمل ایتک عبثدر .

نصایح قرآنیه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

أَحْسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَأَنْتُمْ عَلَيْنَا لَا تُرْجَعُونَ .
فَقَالَى اللَّهُ الْمَلِكُ الْحَقُّ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْكَرِيمِ .

صدق الله العظيم

مقدمه :

بو آیت جلیله ، غافل بشریت ایچون کمدهش ، الهمعظم برخطابه قرآنیه در . بو آیت کریمه ، بشریتی غایه خلقتدن خبردار ایدیور . بو آیت جلیله ؛ انسانلرک عبث یره یارادلامش اولدیفنی ، انسانلرک باشقه برطالمه ، برطالمه ابدیتیه متوجه بولوندیفنی ، ناطق بولونمقدمه در . بناءً علیه بو موعظه منرک موضوعی هر مؤمن ایچون بیلمه سی ایجاب ایدن شو مسائلی احتوا ایدر جکدر :

[بولانانک هر زده سی ناصل برغاییه متوجه در ؟ . انسانلرک عبث یره یارادلمش اولدیفنی ناصل ارعا اولونایلیر ؟ . انسانلرک اعتقاد ، علم ، عمد ، اهنوق منقول وظیفه لری نر زده عبارتدر ؟ . عالم آخرتک ، برجه لره ابدیتک و هودینی انظر قابلمیر ؟ .]

آیت جلیله نیک مال عالیسی :

ایشته الله ذوالجلال حضرتلری نه ایچون یارادلمش اولدیفنی بیلمه یین غافل انسانلره خطاباً بویوریورکه : (افضبتکم انما خلقناکم عبثاً) ای گروه غافلین ! . سز هیچ بر شی بیلمز میسکنز ؟ . سز نه ایچون یارادلمش اولدیفنکزی هیچ دوشونمز میسکنز ؟ سز ظن ایدر میسکنز که بن عظیم الشان سزی . عبث یره یارادتم ؟ . سزک خلقتکنز بر حکمته مستند ، برغاییه متوجه دکادر ؟ . (وانکم الینا لاترجعون) و اویله می ظن ایدیورسکنز که سز افعالکنزک حسابی و یرمک ، افعالکنزک جزاسنی کورمک ایچون بزده اعاده اولونایه جقسکنز ؟ . بزده محکمه کبرای عدالتنزه سوق ایدیلیمه جقسکنز ؟ . اویله می ظن ایدیورسکنز ؟ نه باطل ذهاب ! . (فتعالی الله الملك الحق) یوق یوق اویله ظن ایتدیکنز کی دکل ؛ بولانانک عبث یره هیچ بر شی یارادلامشدر ؛ بوتون مکوناتک بخالق ، مالک حقیقیسی اولان الله تعالی حضرتلری عبث یره بر شی یارادمان متعالیدر ، آنک یارادیفنی شیلر آرسنده حکمتدن ، مصلحتدن خالی بر شی بولوناماز . (لا اله الا هو رب العرش الکرم) او بر خالق ذی حکمتدر که آنک ذات احدیتدن باشقه معبود بالحق یوقدر ؛ عرش کریمک ، اومقام رفیع القدرک رب قدیمی آنجاق آنک ذات جلیل الصفتیدر . ابرق اویله بر خالق عظیم الشانک ملکنده عبث یره یارادلمش بر شی ناصل بولونایلیر ؟ . بناءً علیه انسانلرک خلقتی ده عبث یره دکادر ، بلکه عظیم بر حکمتیه ، مهم برغاییه مستنددر که اوده الله تعالی حضرتلرینی بیلمکدن ، آکا قوللق ایدرک دیکر بر عالمده ابدی بر سعادتیه مظهر اولمقدن عبارتدر .

بولانانک هر زده سی ناصل برغاییه متوجه در ؟

ای انسان ! . انفس و آفاده کی بیکلرجه آیت الهیه کوزلرکک اوکنده پارایوب طوریبور . (قل انظروا ماذا فی السموات والارض) امر الهیسی موجبجه بر کره کوزلرکی آج ؛ شو مساوات وزمینیه باق ؛ شو کولرزه انشراح و یرن مائی قبهینی ، اولوحه قدرتی سیرایت ؛ هر صباح یر یوزینی ضیالرینه مستغرق ایدن اومحتم کونشی بر دوشون ؛ هر کیجه افقلری نورلر ایچنده بیراقان ، کولک قبهینی یالدر لایان اویارلاق قره ، اوبی عدد ییلدیزلره بر نظرانته ایلله دقت ایلله ؛ صوکره بر کره ده کوزلریکی شو اوزرنده یاشادیفنمز یر یوزینه دوندر ؛ حیاتنرک دوامنه سبب اولان صاف هوالری ، براق صولری ، لذیذ طعاملری وسائر مختلف ، متنوع نعمتلری بر تفکر ایت ؛ شیمدی سکا صورارم ، بونلرک هر بری مهم بر حکمتی متضمن ، مهم برغاییه متوجه دکلی ؟ . بونلرک آرسنده حکمتدن بری ، فائده دن خالی بر شی کوره ییلدور میسک ؟ .

عظیم الشان؛ جنی، نوع بشری آنجا بنی بیلسینلر، بنی توحید
ایتسینلر دبیہ یاراندم، دیمک اولور.

فی الحقیقه غایه خلقت، معرفه اللهدر، الله تعالی بنی بیلمین،
موجودیت التبیہ بنی تصدیق ایتمین بر شخص کنندی انسانلقدن اسقاط
ایتس اولور.

هر باقدقچه حیرتله مستغرق اولدیغمز شومکونانک بو قدر منتظم،
بدیمسه پرور برطرزده وجوده کلیشی، وهر ذره نیک بر غایه متوجه
اولیشی برخالق قدیمک، برصانع حکیمک وجودینه نیک آچیق بر صورتده
شهادت ایتزمی؟ (أفی الله شک فاطر السموات والارض)

آرتق انسان، انسان اولدقچه، انسان عقل و محساکه به مالک
بولوندقچه، بوخالق عظیمک وجودینی انکاره اصلاً امکان بولماز.

بناء علیه انسانلرک وظیفه اعتقادیه لری اولاً جناب الاهی بیلوب تصدیق
وتوحید ایتمکدر. صوکرده پیغمبران ذیشانه، ملائکه کرامه، کتب
سماوییه، یوم آخرته - دین اسلامک خبر و یردیکی وجهله - صورت
قطعیده اینا مقدر؛ بونلره « ضروریات دینیہ » دینیر. بونلره معتقد
اولمایانلر دنیاده ده، آخرتده خائب و خاسر اولورلر. جناب حق
جهله منی سوء اعتقاددن محافظه بویورسون.

انسانلرک وظیفه علمی لری ندرده عبارتدر؟

انسانلرک وظیفه علمی لری ندرده عبارتدر؟
انسانلرک وظیفه علمی لری ندرده عبارتدر؟
متعلق اولان بر طاقم علوم و فنونی تحصیلدن عبارتدر. (طلب العلم
فریضة لكل مسلم و مسلمة) حدیث شریفی منطوقچه طلب علم،
مسلمان اولان هر ارکک و قادین ایچون بر فریضه در. وظائف دینیہ سی
ایفا ایدم بیله جک قدر علم تحصیل ایتک هر مسلمان ایچون بر فرض
عیندر، هر مسلمان بو قدر علم کسب ایتمکله مکلفدر. ملت اسلامیہ نیک
بقاسنه، انتظام و اعتلاسنه خادم اولان سائر بر قسم علوم و فنونی کسب
ایتکده فرض کفایه در، اگر مسلمانلردن بر زمسه چیقوبده بو علوم
و فنونی اکتساب ایتلرسه بو یوزدن بوتون ملت اسلامیہ کنهکار
اولمش اولور.

انسانلرک دماغنی نورلاندران، انسانلری دنیا و عقبادن خبردار
ایدن شی علمدر. برملتک حیات معنویہ سی، ترقیات مدنیہ سی علم
ایله قائمدر. بوتون اختراعات نافعہ، بوتون مؤسسات اقتصادیہ،
بوتون آثار متنوعه فکریه علوم و فنونک محصولدر. بو کون جاهل
بر ملت کنندی موجودیتنی ادامه ایدم من.

« جهان جهان ترقی، زمان زمان علوم،
اولوری جهل ایله قابل بقای جمیات؟ »

دین مین اسلامده جهالتدن دها مبنغوض برشی بو قدر. آرتق
بویله علوی بر دینه منسوب اولان برملتک جهالت ایچنده قلماسی موجب

حاشا.. بویله برادعایه هانکی عاقل جرات ایدم بیلیر؟

« کر حکیمی نیست این ترتیب چیست
ورحکیمی هست چون فعلش تہیست »

اوت.. اکر بوعلی یارانان برخالق حکیم، برصانع عظیم یوق
ایسه عالمده کوریلن شو ترتیب و انتظام ندر؟ بو فوق العاده اهنک،
بو خارق العاده نظام و انسجام نردن نشأت ایدیور؟ اکر برخالق
حکیم و ارایسه - که انک موجودیتده هیچ بر عاقل شبهه ایدم من -
آرتق انک فعلی، انک یازاندینی برشی حکمتدن، مصلحتدن ناصل
خالی اولور؟ بویله بر ذهابده کیم بولونا بیلیر؟

حاصلی انسان نظر امعان ایله شو مکوناته، شو قدر فطری بدیمه
لرک منور بر تحقیقکاهی اولان سماوات و زمینه باقدقچه آثار الہیہ نیک نه قدر
منتظم، نه قدر حکمت پرور بر صورتده بولوندیغنی کوریور؛ هر ذره نیک
یارادیلینشدن بر غایه نیک، بر مقصد علوی نیک متجلی اولدیغنی مشاهدہ
ایدیورده بنی اختیار: (ربنا ما خلقت هذا باطلاً) دینیرک اولخالق
ذیشانق تقدیسه باشلیور، اول صانع ذی قدر تک بر لکنی، علم و حکمتله
اتصافی، عبث یر برشی یارانادن منزله اولدیغنی اعترافه مجبور قالیور.

انسانلرک عبث یر بر یاراندیغنی ناصل ادعا اولونا بیلیر؟

او حالده اشرف مخلوقات اولان انسانلرک عبث یر یارادلش
اولدیغنی ناصل ادعا اولونا بیلیر؟ مادام که بزى محیط اولان شوقوجه
کائنات ایچنده بر ذره نیک بیله بیهوده یر یارادلماش اولدیغنی انسان
تفکر و تعقل ایدیور؟ آرتق انسانلرک عبث یر یارادلش اولدیغنه،
انسانلرک یابدقلمری شیلردن غیر مسئول بولوندیغنه کیم قائل اولایبیلیر؟
بویله برادعا، قدر انسانیتی تذلیل ایتزمی؟ خایر خایر.. انسان بر
بر نسخه کالاندر، بر بدیمه حکمتدر. انسان حاضر اولدیغنی عقیل و ذکا
سایه سنده نیک شرفلی بر موقعه نائلدر. آرتق بویله مکمل بر مخلوق غیر مسئول
اولاماز، عبث یر یارادلش بولونا ماز. قران میننده: (ایحسب الانسان
ان یترک سدی) بویورلیورمی؟ هیچ شبهه یوق که انسانک خلقی
بر حکمته مستنددر، انسانک یارادیلشی وظیفه و مسئولیت اساسنه مبتیدر،
انسانک عهده سنه دنیوی، اخروی بر طاقم وظیفه لر توجه ایدر. بو وظیفه لر،
وظیفه اعتقادیه، وظیفه علمیہ، وظیفه عملیہ، وظیفه اخلاقیہ و سائرہ
ناملریله مختلف اقسامه آریبیلیر.

انسانلرک وظائف اعتقادیه لری ندرده عبارتدر؟

هر انسانک وظیفه اعتقادیه سی اولاً الله تعالی حضر تلی بنی بیلمک،
انی توحید و تنزیه ایتمکدر. (وما خلقت الجن والانس الا ليعبدون)
آیت جلیلہ سنده کی [ليعبدون] فعلی « ليعرفون » ایله « ليوحدون »
ایله تفسیر اولونیور. بو تفسیره نظراً بو نظم جلیلک مآلی: « بن

بز آيك صفحه سستی چوره ك صائمش ، بو خیال ایله المزی كوك طرفه قالدیرمش برحاله یاشیورز .

بو قادین ، زوجتك ویردیکی نصیحتله ، توصیه ایتمدیکی صبر و تحمله اصلا التفات ایتموردی . نهایت بر چاره دوشوندیلر : بغداده کیده رك سلطان زمانك لطفنه دخالت ایتك . فقط بغداده الی بوش اولارق کیتیمی مناسب کورمبورلردی ، کندیلرنجه هر شیدن دها قیمتی اولان بر دستق یاغفور صوبی سلطانه هدیه اولارق کوتورمه قرار ویردیله . بی چاره لرطن ایدیورلردی که بغداده صو قیتلنی وارا . قادین دیوردی که :

این سبوی آبرا بردار رو
هدیه ساز و پیش شاهنشاه شو

ای اعرابی ا بو یاغفور صوبی ایله طولو اولان دستق بی آل یوروه ، پونی هدیه اتخاذا ایدرهك شاهنشاه عالمك حضورینه کیت .

کوکه مارا غیر این اسباب نیست
درمغازه هیچ به زین آب نیست

دی که : بزم ایچون بوندن باشقه اسباب تعیش یوقدره ، بادیده بوندن دها ای صو موجود دکلدر .

کرخزانه اش پر زدر فاخرست
ایچنین آبش نباشد نادرست

کرچه او سلطانك خزینه سی کوزل قیمتدار اینجولر ایله طولودره ، فقط آنك بویله لذیذ صوبی یوقدره ، بوصو نادردر .

بومذا کره نتیجه سنده اعرابی بر دستق طولوسی یاغفور صوبی آلاق بغداده یونلدی ، بر چوق کونلر چوللردن قطع مراحل ایدرهك نهایت بغداده ایرشدی ، سلطانك ماینجیلری کیفیتدن خبردار اولارق اعرابی بی استقبال ایتدیله ، یوزینه کل صولری سرپه رك حقه التفاتلرده بولوندیله .

کفت این هد بدان سلطان برید
سائل شهرا ز حاجه وا خرید
آب شیرین و سبوی تنبزو
ز آب بارانی که جمع آمد بکو

اعرابی دیدی که : بو آرمغانی اوسلطانه کوتورکز ، پادشاهک فقیرینی احتیاجک پنجه سندن آلوب قورتارکز . بو ؛ طاتلی بر صو ویشیل ، یکی بردستی در ، کولده طوبلانمش بر یاغفور صوبندن آلمشدر .

ماینجیلر اعرابینک شو ساده دلانه سوزلردن کولمه مجبور اولدیله ، بونکله برابر او هدیه بی سلطانه تقدیم ایتك اوزره کال ممنونیت ایله آلوب قبول ایتدیله . چونکه کوزل اخلاقه مالک اولان سلطانك لطف و نزاکتی بوتون ارکان دولته تأثیر ایتش ایدی . نهایت بو هدیه بی پادشاهک حضورینه تقدیم ایتدیله ، اوده بونی کال محظوظیتله قبول

حیرت اولمازمی ؟ . اوله عالی بر دین که انسانلر آراسنده مساوات عمدۀ اصلیه سنی تأسیس ایتدیکی حالده بوندن یالکز اهل علمی آیریور ، (اهل یتوی الذین یعلمون والذین لایعلمون) آیت جلیله سبیل اهل علمک قدرینی اعلا ایدیور ، بیلنلرایله بیلمه یئلرک مساوی اولامایه جغنی اخطار بویوریور .

انسانلرک وظیفه عملیله نروده عبارتدر ؟ .

انسانلرک ایفاسیله مکلف اولدقلری وظیفه عملیه کلنجه بوده الله تعالی حضرتلرینه کال اخلاص ایله عبادت و طاعتده بولونمقدن عبارتدر . بدیهدرکه جناب الله ؛ غنی عن العالمیندر ، هیچ بر کیمسه نك عبادت و طاعتنه محتاج دکلدر . بوتون مکونانک عبادت و طاعتی ، تسبیح و تهلیل عظمت الهیه بی اصلا تزید ایدمه ؛ بالعکس بوتون خلأئک معصیت و عصیان ، کفر و الحادی ده شان الوهیته اصلا نقیصه ویره مه . فقط انسانلر محتاجدرلر ، انسانلر الله تعالیه عرض عبودیته ، ایفای شکرانه بوجیلدرلر : انسانلرک عبادت و طاعتده بولونماملری کندیلری ایچون اک بویوک بر نقیصه در ، اک بویوک بر فلا کتدر .

الله تعالی حضرتلری قوللری حقه نه قدر رحیم و کریمدرکه محضا رحمت الهیه سی آثارندن اولارق بزم قصور آلود اولان عبادات و طاعتلری قبول ایدیور ، مقابلنده بزه بر چوق نعمتلر احسان بویوریور ، یوقسه بزم شو عبادات و طاعتلرک حد ذاتنده نه قیمتی اولابیلر ؟

بزم عبادات و طاعتلر - مثنوی شریفده بیان اولوندیغی اوزره - بر اعرابینک بغداده کیده رك شهنشاه زمانه تقدیم ایتدیکی ناچیز بر هدیه ایله تمثیل اولونابیلر :

بادیه نشین بر اعرابی صوک درجه فقر و ضرورت ایچنده قالمشدی ، کندیسيله رفیقه سی آره سنده احتیاج یوزندن منازعات اکیسک اولیوردی ، قادینجمز معروض بولوندقلری احتیاجک درجه سنی آ کلامق ایچون دیوردی که :

کاینم فقر و جفا های کشیم
چله عالم درخوشی مانا خوشیم

بوتون بو احتیاجلری ، جفالری بز کچیورز ؛ بوتون عالم خوش ، مسعود برحاله ، بز ایسه ناخوش ، صفادن محروم بولونیورز .

چامه ما روز تاب آفتاب
شب نهالین و لحاف از ماهتاب

بزم لباسمز کوندوزین کونشک ضیاسندن عبارت ، کیجه لین یاصدیغمز ، پورغانمزده قمرک پرتوندن باشقه دکل .

قرص مهرا قرص نان پنداشته
دست سوی آسمان بر داشته

ایتدی و مقابله امرابی به او دستقی طولوسی آتون ویردی ، دها بخششله ، قیمتلی لباسلرا احسان ایدرک زواللی آدمی فقر و ضرورتدن قورتاردی ، مع هذا مأمور لرینه خطاباً : « بو امرابی قاره دن کلهرک برچوق زحمتلر کچمشدر ، عودت ایدرکن کندیسنی دجله طریقتدن کوندریکز ، دیه امر ایتدی ، او یله ده یابدیلر .

چون بکشتی درلشست و دجله دید
سجده میکرد از حیا میخمد
کایمجب لطف آن شه و ما برا
و این عجزت کو ستد آن آبرا

وقتا که امرابی عودت ایدرکن کمی به راکب اولدی ، او زمانه قدر وجودندن بی خبر بولوندیغی او قوجه نهری کوردی ، هان حیاسندن سجده به قاپانوب بو کولدی قالدی ، وشبو کورمش اولدیغی اولدیغی لطف و نوازشدن طولایی اظهار حیرت ایدرک دیدی که : او کثیرالانعام اولان پادشاه نه قدر لطفکار ایمن ا . شو دها ضریب که او ذات ، بوی پان صولره مالک ایکن بنم کتیرمش اولدیغ شوبردستی دولوسی ناچیز صوی قبول ایتدی . . .

ایشته ای معشر مسلمین ا . بزم عبادات و طاعاتم زده شو امرابینک هدیه سی اولان بردستی صومنا به سنده در . الله عظیم الشان حضرتلری بونلری لطفاً قبول ایدیور ، مقابله ده بزله کوزلر کورمه مش ، قولالقر ایشیتمه مش اولان بی نهایت نعمتلری احسان بیوریور . حیفا که غافل انسانلر ملکوت الهیه نک وسعتی بحق تقدیر ایدم یورلر ، بوتون ذرات عالمک عبثه الوهیته باش قویوب عرض عبودیتده بولوندیغنه مطلع اولامیورلرده کندیلرینک یابدیلری او پر قصور عبادتله مغرور اولیورلر . فقط اول زمان که کوزلرندن پرده قالقار ، باشقه برطاه انتقال ایدرک ملکوت الهیه نک وسعت و عظمتی کوزلری اوکنده کالیله تجلی ایدر ، او زمان غافل انسانلر حقیقی آکلایارق یا پیش اولدقلری شیلردن محجوب اولورلر .

« بنده همان به که زتقصیر خویش
عذر بدر گاه خدا آورد
ورنه سزاوار خدا وندیش
کس نتواند که بجای آورد »

اوت . . . بزم کبی عاجز قوللر ایچون کایسی اودر که تقصیر آنیزی بیهرک بوندن طولایی درگاه الهیه به عرض اعتذارده بولونالم . یوقسه جناب حقک شان الوهیتنه لائق اولان عبادت و طاعتی هیچ برکیمسه کاینبی ایفا ایدم ، بحق یرینه کتیره من .

انسانلرک وظیفه اضمو قیلری نه کبی سیدر . . .

برآزده وظیفه اخلاقیه منی نظره آلام ، شبه یوق که بوجهتده

یک مهمدر . انسانلرک تکملانه مظهرتی ، صفای قلبه نائلتی آنجاق کوزل اخلاق ایله قائمدر . برملتی یاشانان ، برملتک افرادی آرهنده کوزل برتساند وجوده کتیرن شی محاسن اخلاقیه در . آنکچوندر که دین جلیل اسلام ، اخلاقه یک بویوک بر اهمیت ویرمشدر . بر حدیث شریفده : [اکلکم ایماناً احسنکم خلقاً] بویورلمشدر ، یعنی سزک ایمان جهتیله اک کاملکنز ، اخلاقه اک کوزل اولانکنزدر . دین اسلامده : ادب ، حیا ، حلم ، کرم ، عدالت ، استقامت ، متانت ، جدیت ، وعده وفا ، مرحمت ، حق رعایت ، شفقت ، حسن معاشرت ؛ کالات اخلاقیه دندر . بالعکس ترک ادب ، قلت حیا ، غلظت قلب ، ظلم وعدوان ، خیانت و کذب ، کثرت مزاح ، خلف وعد ، التزام باطل ، تقشیر عیوب ، سوء معاشرتده فضایح اخلاقیه جمله سندنر . بر ملتک افرادی آرهنده بغض وعداوت ، نفاق و شقاق ، اسراف و سفاهت ، فحشیاته انهماک کبی رذائل اجتماعیه نک ظهوری حسن اخلاقدن محرومیتک مشوم بر نتیجه سیدر .

باقیکز ا . رسول اکرم صلی الله تعالی علیه وسلم اقتدیمز بر حدیث نبویلرنده نه بویوریور : [لاتباغضوا ولا تحاسدوا ولا تباؤوا وکونوا عباده الله اخواناً ولا یحل لمسلم ان ینجر اخاه فوق ثلاث] یعنی ای امت ا . بری بریکزه بغض وعداوت ایتمیکز ، بری بریکزه حسدده بولونمایکزه ، بری بریکزه آرقه جویرمه یکز ، ای اللهم قوللری ا . قارداش اولکنز ، بر مسلم ایچون طاریلوبده قارداشنی اوچ کوندن زیاده ترک ایتک حلال اولماز .

نه بویوک ، نه علوی بردرس اخلاق ا . اکر بو حدیث شریف لاثقیله تحلیل و تشریح ایدیلرک اولسه کوریلر که بر هیئت اجتماعیه نک اعتیلاسی ایچون ، بر مدنیت فاضله به نائلتی ایچون بو حدیث شریفک احتوا ایتدیکی اساسات اخلاقیه به تطبیق حرکندن باشقه چاره یوقدر . اوت . . . بر ملتده که بو اساسات دائره سندن بر تربیه اخلاقیه انکشاف ایدر ؛ بر ملتده که بودرجه کالات اجتماعیه متجلی اولور ، اوتق اوملتک افرادی آرهنده اغراض نفسانیه دن ، احتراصات بیپانه دن بر اثر کوریلر بیلیری ؟ . اوملت حقیقه مسعود ، متمدن ، مسترخ القلب اولمازی ؟ .

شنیدم که مردان راه خدا
دل دشمنانرا نکردند تنک
تراکی میسر شود این مقام
به بادوستانت خلافت و جنگ

دیورکه : « ایشتم که حق یولنک ارلری دشمنلرک بیله جانی صیقامش ، قلبی مضر بقیلما مشدر ؛ سکا بو یوکسک مقام ناصل نصیب اولور که سن دوستلرکله بیله دوکوشیورسین ، مخالفت و منازعه ده بولونوب طور یورسین . »

یوق کہ بر کون مونک پنچہ سنہ کرتار اولاجق ونہایت دار آخرتہ عملرینک جزاسنہ قاروشا جقدر . (کل نفس ذائقہ الموت) ، (ولکل امة اجل)

بناء علیہ انسان شو بر قاج کونک حیاتی بیہودہ یرہ ضایع اتمہ ملیدر ، صحیفہ طلمدہ کوزل بر نام بیراقق ایچون چالیشمالیدر ، اخلافہ نمونہ امتثال اولق ایچون ، آخرتہ دہ مکافانہ نائل بولونق ایچون چالیشمالیدر .

شاعر شہرک لیدک :

و مالرء الا کالشہاب و ضوئہ
یحور رماداً بند ماہو ساطع
وما المال والاہلن الا ودائع
ولا بد يوماً ان ترد الودائع

قطعة حکیمانہ سی نہ قدر پارلاقدرہ دیورکہ : انسان آنجاق بر شہاب ایلہ انک پارلیسی کیدرکہ جو ہوادہ پارلار پارلاماز سونر ، کول حالنہ دونر کیدر . اموال و عیال ، امانت شیلردن باشقہ دکدر ، امانت شیلر ایسہ البتہ بر کون صاحبہ اعادہ اولوناجقدر .

آہ ا یازیقرا اولسون اول کروہ غافلینہ کہ حیات دنیایہ مغرور اولورلر ، قیمتلی وقتلرینی عیش ونوش ایلہ ، عطالت و سفاہت ایلہ ضایع ایدرلر ، بومظلم حیاتک بر صبح سنوری اولدیغنی انکارہ قالیقشیرلر ، جناب حقک ناصل بر عادل مطلق اولدیغنی هیچ دوشونزلر .

ا کر اللہ تعالیٰ بہ اطاعت ایدن قوللر بواطاعتلرینک مکافاتی کورمیدہ جکر ایسہ ، ا کر عاصیلر یا بدقلری معصیتلرک مجازاتنہ قاروشمایہ جقلر ایسہ ، ا کر صدیقرا ایلہ زندیقرا مساوی بر حالہ قالا جقلرایسہ تکالیف الہیہنک وجودی زائد بولونمش اولمازمی ؟

حاشا .. اللہ تعالیٰ عادل مطلقدر ، حکیم ذی قدرتدر ، تکالیف الہیہی زائد اولماز ، بوتون تکالیف الہیہ ؛ وظیفہ ومسئولیت اساسنہ مستنددر . بوتون خلایق دنیادہ ایکن یا ہمیش اولدقلری عمللریندن یوم آخرتہ ، او عالم ابدیتہ مسئول اولاجقدر . بو عالم ابدیتک وجودینی منصف اولان هیچ بر عاقل انکار ایدہ من . ہلہ اسلامیتلہ بو عالم ابدیتی انکار عقیدہ سی بر قلبدہ اصلا اجتماع ایدہ من . (وان الساعۃ لاتیۃ لاریب فیہا) .

بر کرہ دوشونمہ لی ، شو معظم کائناتی اولانجہ بدایعیلہ ، اولانجہ محاسنیلہ وجودہ کتیرمش اولان ، بر قطرہ صودن افراد بشریہ یی یاراتارق کندیلرینہ افاضہ حیات ایدن بر خالق ذی قدرت نہ ایچون بزلی اولدیرد کدن صوکرہ تکرار احیا واعادہ ایدہ مہ سین ؟ اعادہ ، ابداعدن دہا آسان دکلیدر ؟ (قل یحییہا الذی انشأہا اول مرۃ و هو بکل خلق علیم) .

نتیجہ کلام : اللہ تعالیٰ حضرتلری انسانلری تماماً جو و نابود ایتک

ا کر بز شو اوزرنده یاشامقدہ اولدیغمز یزردہ بزردن اول ساکن بولونمش اولان انسانلرک سرگذشت غریبانہ سی مطالعہ ایدر ایسہ ک ا کر اقول ایدوب کیتمش اولان بر جوق قدیم ملترک تاریخی حاللرینی نظر ملاحظہ آلیر ایسہ ک کوریرزکہ بونلر اوغرامش اولدقلری فلاکتلرہ بوتون مساوی اخلاق یوزندن اوغرامش لدر .

وقتیلہ بر جوق جمعیتلرک انقراضی مجرد بو جمعیتلرک افرادی آرہ سندنہ یوز کوسترن کبروغروردن ، اسراف و سفاہتدن ، حظوظات نفسانیہ شدت انہماک کی سائرسینات اخلاقیہ دن باشقہ بر شی دکدرہ بو کون کرہ ارضک مختلف قطعہ لرندہ بولونان اسلام جماعتلرینہ توجہ ایدن فلاکتلرک برنجی سببہ دہ اخلاق اسلامیہنک دوچار انحطاط اولماسندن ، مائلہ اسلامیہ آرہ سندنہ صمیمی بروفاق واتحادک عدم موجودیتدن باشقہ بر شیمیدر ؟

تاریخ اسلام مطالعہ اولونورسہ انظار تلہفہ نہ حزین منظرہ لر چارپار ، ا کر مسلمانلر اوتہ دنبری آل الہ و یروب دہ موجودیتلرینی محافظہ ایچون متفقاً چالیشمش اولسہ یدیلر ، ا کر آرہ لرندہ بغض و عداوتک ظہورینہ میدان و یرمہ مش بولونسہ یدیلر هیچ بر طاقم یا بانجی ملترک کونا کون مظالمہ معروض قالیرمی ایدیلر ؟

وقتیلہ آسیادہ ، آفریقادہ ، آوروبادہ تأسس ایتمش اولان بر طاقم اسلام جمعیتلری نہ اولدی ؟ حیات سیاسیہ لری نہ دن ختامہ ایردی ؟ کوکبہ قوت و سطوتلری نیچون سونوب کتیدی ؟ ایشته بونلر انسان ایچون بر لوحہ عبرت ، برر وسیلہ انتباہدر .

«رود مرغ سوی دانه فراز
چو دیگر مرغ بیند اندر بند
بعد کیر از مصائب دکران
تاکیرند دیگران ز تو بند»

دیورکہ : بر قوش دیگر بر قوشی دامہ طوتولمش کوردیمی آرتق دانه طرفہ چیقوب کیتمز . سن دہ باشقہ لرینہ ٹاند مصیبتلردن نصیحت آل ، تا کہ باشقہ لری سندن عبرت و نصیحت آلاجق اولماسین . اوت . . کچمش قوملرک احوال تاریخیہ سندن عبرت المایانلر ، کندیلرندن صوکرہ کلہ جک اقوام ایچون یک کوزل عبرت اولورلر .

عالم آخرتک دھودینی انظار قابلمیدر ؟

والحاصل انسان اویلہ حرکت اتمہ لیدرکہ بو حرکتدن طولای کرک دنیادہ و کرک آخرتہ مجازاتہ اوغراماسین .

عدالت الہیہنک کالیلہ متجلی اولدینی بر کون واردکہ اودہ یوم آخرتدر ، او کون ہر کس دنیادہ کی عمللرینہ کورہ معاملہ کورہ جکدر . (الناس مجزبون باعمالہم)

بو کون یر یوزندہ یاشامقدہ بولونان ہر فرد ، ہر جماعت شبہ

وارد۔ وجدانی بر حضور و سکون ایچندہ آسودہ براقہ جق ، نفسی افراط و بفریطدن آزاده بر حال حساسیتندہ ، وجودی اک طبیعی بر وضع و حرکتندہ تثبیت ایدہ جک قیوددرکہ ، صیامدن مقصود اولان عالی نتایجی اقطاعہ امکان ویریر ۔

اوروج اولاً مکلفینی، ثانیاً جمعیتی فیاض تأثیراتی تحتندہ اصلاح ایدر۔ بوتأثیرات شمول و ماہیتی اعتباریلہ باشلی باشنہ بر علم عداولنہ جق درجہدہ واسعدر۔ اخلاقیات، روحیات، اقتصادیات، اجتماعیات و صحت مفہوملری داخلندہ رهاکار بر اصطفانک اوروج سایہسندہ ناصل تأمین ایدلایکی تدقیق اولمیلیدر۔ علوم و فنونک ترقیسی تکالیف شرعیہنک کشف ایدیلہمین منافعی ، قطعیت ریاضیہ ایلہ میدان علنیته ایصال ایتشدر۔ او درجہدہکہ ، ہرہانکی بر عالم اسلامیتک بو یوکسک حکمتلری مواجہہسندہ درین بر وجدانتباہ ایلہ اویانماسی ممکن دکلد۔ ارباب عقول ایچون، دویان و اویانیق بولونان وجدانلر ایچون نہ قیمتلی منبعلر وارد۔ الویریرکہ ، قلبلر ضلالت و کورلککہ معلول اولماسین ۔

اوروجک حیات فردیہدہکی تأثیراتی مہمدر۔ فردلردہ حاصل اولان احساسات بالنتیجہ جمعیتیہ علاقہدار ایدر ۔

افعال و اعمال بشریہنک سلامتی مہمتلہ قائمدر۔ وجود مہمتندہ اولمیلیدرکہ ہرکسک خالقنہ ، شخصنہ ، عائلہسنہ و وطننہ قارشی مکلف اولدینی وظائفی ایہا ممکن اولہ بیلسون۔ ایشتہ اوروج صحت بشریہنک اک مہم برخادمی، اعتدال مزاجک ، سکینت اعصابک اک ای علاجیدر۔ چونکہ ارکان و شرائطیلہ اوروج طوتانلر :

۱ - سن شیخوختک متناسنہ واصل اولمش بولونسہ بیلہ محافظہ زندہکی و صحت ایدرلر ۔

۲ - حیاتیلری انتظامہ کیرر۔ معین و قتلردہ یمک یرلر۔ بو انتظام فعالیت بدنیدہ ، اعصاب اوزرنندہ حسن تأثیر حصولہ کتیریر۔

۳ - بر شخصک یکرمی درت ساعت ظرفندہ احتیاجی اولان غذا آلقلہ برابر یالکزر زمان و شرائطک تبدیلیہ یمکلر آراسندہکی فاصلہ ، یورولان معدہ و امعانک استراحتی ، بالنتیجہ تقویہسفی موجب اولور ۔

۴ - اخذ اولنان غذا لایقلہ امتصاص اولوندینی وقوتلہ ہضم اولوندینی ایچون ثقلت بدن تراید و صحت بدن عودت ایدر ۔

۵ - شہواتک تحدیدی ، بدنک خرابیسفی منع ایدر ۔

۶ - سیگارہنک حال صیامدہ استعمال اولنہ مامسی جہاز تنفسی تخریساتدن وقایہ ایدر ۔

خلاصہ فریضہ صیامی اجرا ایدن بر مسلمان ہر شیدن اول صحتی ، حیاتی قزائمش ولور۔ یوقاریدہ ایضاح ایتدیکمز و جہلہ اوروجک مادی فوائددن بشقہ احوال روحیہ تعلق ایدن ، وجدانیاتی ، اخلاقیاتی

اوزرہ یار اتمامشدر۔ انسانلرک یارادیلشی برغایہ ، بر حکمتہ مستنددر۔ انسانلر بر طاقم وظیفہلر ایلہ موظف و بو وظیفہلردن مسئولدرلر ، باشقہ بر عالمہ یا ابدی بر سعادتہ نائل اولاجقلر و یا مؤید بر خسرانہ اوغرا ایاجقلردر۔ آرتق آکا کورہ حرکت ایتہلی ، سعادت اخرویہیہ لیاقت قازانمایہ چالیشمالیدر ۔

اللہ تعالیٰ حضرتلری جملہ مزنی توفیقات الہیہسنہ مظهر بو یورسون آمین بحرمۃ خاتم الانبیاء والمرسلین والحمد لله رب العالمین ۔ ع ۔ ہ ۔

فردی و اجتماعی میامہ

اوروجک قیستی

جناب حقک بشریت ایچون وضع ایدلایکی تکالیفک ہر شیدن اول سعادت سرمدیہی کافل دستورلردن عبارت اولدینی شہہ قبول ایتیز حقیقتلردندر۔ خالق مکونانک انسانلرک ناچیز عبادتلیرنہ محتاج اولدینی ، بوتون جہانک کفر والحاد حالندہ اولمسیلہدہ شان ربوبیتہ اصلا خلل طاری اولامیہ جنفی حالہ افعال و اعمال بشریہنک بر طاقم قیود ایلہ تحدیدی، اوامر و نواہی حدودی داخلندہ حرکت مجبوریتندہ بولنماسی محضافرادی و اجتماعی سلامتک تأمیننہ معطوف تجلیات الہیہ جملہسنددر۔ عبادات موجب ثواب اولقلہ برابر نامتناہی فوائد مادیہیہدہ شاملدر۔ کذلک تواہیدن اجتناب انسانیق خصوصی و عمومی بر جوق تہلکہلردن وقایہ ایدر۔ ہر حالہ تریبہ روحیہدن وارستہ قالامایان بشریت مثبت برسجیہ، متین بر اساس اجتماعی تأمین ایچون معنویاتک جناح صیانتہ التجایہ مجبوردر ۔

دین کمال ، دین طبیعی و فطری اولان اسلامیت ، وضع تشریحیلہ منتسبیلرنہ ہم اخروی سعادت یوللرنی آجش، ہم دہ معاملات دنیویہلرنہ عائد صھی ، اخلاقی ، اقتصادی و اجتماعی بوتون احتیاجلرنی تطمین ایتشددر۔ بر مسلمان تکالیف الہیہ متابعت ایتکلہ دنیا و آخرتیہدہ خرابیدن قورنارمش ، کمالہ ایریشمش اولور۔ فرائض میانندہ مہم و شامل بر معناسی اولان اوروج ، جناب حقک قوللرنہ احسان و تعلیم بیوردینی اک بیوک بر منبع اصطفادر۔ قیمتی نامتناہی بر خزینہدر۔ دین اسلام موحدینہ صومی امر ایتکلہ اک تجربہ کار صہیلرک باشارمنہ مقتدر اولامیہ جقلری براہتہمی، بر شفقق کوسترمشدر۔ اوروج نہدر؟... تعالیم شرعیہ و جہلہ طلوع قردن غروب شمسہ قدر یمک ایچمکلدن و اوروجی بوزان شہواتدن نفسی وقایہ ایتکلدر ۔

لکن اوروج یالکزر میخانیکی بر عمل دکلد۔ بونک شرائطی